

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput XVIII. Definitio & malitia ebrietatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

Quamvis possit utrumque horum referri ad verba; in quibus contingit peccare, vel ratione superfluitatis, quod pertinet ad MULTILOQUUM; vel ratione inhonestatis, quod pertinet ad SCURRILITATEM; qua est immoderatio in jocis & facetiis, aut in studio commovendi aliorum risum, estque plerumque veniale peccatum, dum personarum quidem decentia non servatur in jocis, sed abest scandalum, & prava intentio. Quandoque tamen est peccatum mortale, ratione materiae, seu objecti, si jocus vel obscenus sit & scandalosus; vel Deo, Sanctis, aut proximo graviter injuriosus.

173 Unde sacrilega scurrilitas est Scripturae sacrae verbis & sententiis abuti ad scurrilia, fabulosa, vana, &c. uti Tridentinum loquitur sess. 4. ubi graviter id prohibet, velut irreverentem violationem verbi Dei: Post hac temeritatem illam reprimere volens (S. Synodus) qua ad profana quaque convertuntur & torquentur verba & sententia S. Scripturae, ad scurrilia scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones impias, & diabolicas incantationes, divinationes, sortes, libellos etiam famosos: mandat & praecipit, ad tollendam hujusmodi irreverentiam & contemptum, ne de caetero quicquam quomodolibet verba Scripturae sacrae ad hac & similia audeat usurpare; ut omnes hujus generis homines, temeratores & violatores verbi Dei, juris & arbitrii poenis per Episcopos coercentur. Quod & postea statutum est variis in Conciliis Provincialibus, Mediolanensi I, Bituricensi, Aquensi, Tolosano, &c.

174 Contra ineptam laetitiam, & scurrilitatem Os aureum homil. 17. in Epist. ad Ephes. Non est (inquit) praesens tempus diffusa laetitia, sed lacrimae, afflictionum, & ejulatus. Tu autem in dictis... facies tempus teris. Quis Athleta, stadium ingressus, missa sollicitudine accertandi cum adversario, faceta verba loquitur & facta? Instat diabolus, circuit quarens ut rapiat, omnia movet, & in caput tuum vertit omnia, & molitur ut te e nido ejiciat, dentibus stridet, rugit, ignem spirat adversus tuam salutem: & tu sedes faceta verba dicens, & stulta loquens, & qua ad rem non pertinent proferens? Recte ergo poteris eum superare? ... Omnem dicitatem expellit tempus belli & pugnae, vigiliae, custodiae, armatura & aciei instruenda. Nihilum locum hic habere potest tempus risus: hoc est enim tempus mundi. Audi Christum dicentem: „Mundus gaudebit; vos autem contristabimini.“ Christus in cruce actus est propter tua mala. Tu autem rides? ... Sed quoniam videtur quibusdam res esse indifferens... quod non sit indifferens, inde est perspicuum, quod Christianum oportet esse sanctum, mitem, mansuetum, lugentem. Qui ergo dicit faceta, non est sanctus, etiamsi sit gracus, id est ridiculus. His solis, qui sunt in scena, haec permittuntur... Audi Prophetam dicentem: „Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.“ Nam dicitas mollem efficit ani-

mam, pigramque attollit & excitat, multaque probra parturit, & contumelias, & bella facit... Procul est a Christiano comicis dictis intercessere, & necesse est ei, qui facietis dictis utitur, supervacaneas suscipere inimicitias eorum, qui temere facietis dictis irridantur, sive adsint, sive absentes audierint... Magna mala habitant in anima, qua verba usurpat faceta, magna effuse laetitia dissolutio, & ironia, ac simulatio, hiat compago, marcescit ac putrescit edificium, exterminatur timor, abest pietas ac reverentia.

Regrediamur jam ad reliquas gulae filias. 175 Ex parte corporis (prosequitur S. Thomas) ponitur IMMUNDITIA, qua potest attendi, sive secundum inordinatam emissionem quarumcumque superfluitatum, vel specialiter quoad emissionem seminis. Unde super illud Ephef. 5. „Fornicatio autem, & omnis immunditia, &c.“ dicit Glossa „id est, incontinentia pertinens ad libidinem quocumque modo.“ Dicit etiam Hieronymus epist. ad Oceanum: Venter cibo meroque dissentit, despumat in libidinem. Et Tertull. l. de jejuniis: Appendices gulae lascivia atque luxuria. Et iterum Hieronymus in cap. 1. ad Tit. Ubi cumque saturitas atque ebrietas fuerint, ibi libido dominatur. Specta ventrem & genitalia, pro qualitate victorum, ordo membrorum: sunt enim loco proxima. Denique Scriptura & Patres cibi & potus intemperantiam nobis proponunt velut castitati exitialem; eo quod per eam caro effervescat, variaeque ex ea proveniant indigestiones, quibus inflammantur carnis tentationes. Plura haec de te tomo sequenti, ubi (istius intemperantiae remedium) abstinentia ex Scriptura & Patribus plurimum inculcabitur.

CAPUT XVIII.

Definitio & malitia ebrietatis.

176 Ebrietas est excessus in potando, usque ad violentam privationem usus rationis. Ut viam laxioribus opinamentis suis sternat Busembaum l. 5. de peccatis c. 3. dub. 5. a. 2. Malitia (inquit) ebrietatis plena & perfecta in eo consistit, quod quis, sine justa & gravi causa, tantum ob voluptatem, aut ingluviem, sciens volens, privet se usu rationis, non modo naturali, ut sit in somno, sed violenter, &c. Unde infert 1°. non esse peccatum inebriare se ex praescripto Medicorum, si aliter sanitas recuperari non possit. 2°. nec esse peccatum, si quis ad id cogatur in mento ense. Pro quo citat Lessium, Azorium, Reginaldum, Baldellum. 3°. si grande malum non possit aliter impedi, nisi auctor inebrietur, esse licitum eum inducere ad ebrietatem, saltem que non sit ipsi voluntaria. An vero liceat etiam ad voluntariam, dubium est. Lessius (inquit) affirmat. Layman rectius negat.

177 Quod excessus in potando, usque ad violentam privationem usus rationis, esse debeat volunt-

voluntarius, ut peccatum sit, verissimum est: quia, uti S. Thomas ait 2. 2. q. 150. a. 2. contingit... quòd aliquis nesciat potum esse immoderatum, & inebriare potentem. Et sic ebrietas potest esse sine peccato. Alio modo contingit quòd aliquis percipiat potum esse immoderatum, non tamen aestimet inebriare potentem. Et sic ebrietas potest esse cum peccato veniali. Tertio modo potest esse quòd aliquis bene advertat potum esse immoderatum, & inebriantem, id est rationis usu violententer privare potentem; & tamen magis vult ebrietatem incurere, quàm à potu abstinere. Et talis propriè dicitur ebrius... Et sic ebrietas est peccatum mortale. Quia secundùm hoc homo, volens & sciens, privat se usu rationis, quo secundùm virtutem operatur, & peccata declinat.

178 Ecce S. Thomas malitiam ebrietatis plenè & perfectè non repetit ex eo quòd quispiam absque causa alia quàm voluptatis, sciens & volens, modo violento & innaturali privet se usu rationis; sed ex eo præcisè quòd potando volens & sciens privet se usu rationis, quo secundùm virtutem operatur, &c. Ista namque unica est & adæquata ratio quæ probat ebrietatem esse peccatum mortale, & quidem per se loquendo (prout ibidem paulò post dicit) id est ex genere suo, sive ex natura sua independentèr à quocumque extrinseco; adeòque esse intrinsecè malum, sicut est fornicatio v. g. Enimverò esse intrinsecè malum, quòd quis vim potùs cognoscens, & ultra modum bibens, voluntariè inebrietur, constat ex Prophetis, Evangelicis, & Apostolicis testimoniis. Prov. 23. Cui vae!... Nonne his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? Isa. 5. Va qui consurgitis mane ad ebrietatem festandam, & potandum usque ad vesperam. Luc. 21. Attendite vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula & ebrietate. Rom. 13. Abjiciamus opera tenebrarum... Sicut in die honestè ambulemus, non in comestationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudiciis, &c. Et 1. Cor. 6. Nolite errare, neque fornicari, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles... neque ebriosi... regnum Dei possidebunt. Ecce ibi Apostolus ebrietates accenset operibus aliis intrinsecè malis. Quod & rursum facit Galat. 5. Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitius, venesicia... ebrietates, comestationes, & his similia. Atqui nullo casu, nulla de causa licita sunt, quæ sunt intrinsecè mala. Nullo ergo casu, nulla de causa licitum est scienter & volenter bibere tam copiosè, ut ratio violententer amittatur; in eo namque, non in alio, ebrietatem divinam ponit Scriptura, & cum Scriptura SS. Patres, & cum Patribus S. Thomas, ipsi etiam Philosophi. Nam Prov. 23. Salomon: Cui vae!... Nonne his qui student calicibus epotandis?... vinum ingreditur blandè; sed in novissimo mordebis ut coluber... Quia eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator, amisso clavo, qui navim regere

Tom. I.

non potest. Isa. 28. Hi quoque præ vino nescierunt, & præ ebrietate erraverunt... absorpti sunt à vino... nescierunt videntem, ignoraverunt iudicium.

Et unde ebrietatis malitiam repetit Basilius 180 Magnus? Qua in re dicit (inquit scim. in ebriet.) homo miser, à brutis differs? nonne rationis munere?... Hoc igitur te mentis lumine per ebrietatem privans, inter bestias ratione carentes annumerari poteris, similisque illis videri. Imò & bestiis longè peiores eos existimaverim, qui ab ebrietate superantur... Nec solùm eo peiores brutis, quòd mente insani, aut ebrii, sed etiam quòd sensibus longè infra illa deficere videantur. Quod, quaso, animal ita visu, auditu, atque ebrius homo, debilitatur? Nonne familiarissimos interdum ignorant; alienis verò sæpè ut domesticis congregantur, &c. Ambrosius etiam l. 1. de Abraham c. 6. Discimus vitandam ebrietatem. Quam ebrietatem? Per quam rationis usu privati crimina cavere non possumus. Nam quæ sobrii cavemus, per ebrietatem ignorantes committimus. Probat hoc exemplis Noe & Lot, quia ille nudus jacuit; iste filiarum errori patuit. Et Noe justus deceptus est: quia vini vis adhuc ignorabatur. Sed in illo instructus es, ne & tu ignorares. Lot filius se credidit, & per senectutem madidam, vino solutus, commisit incestum ignorans. Tu sic bibe, ne capiaris. Instruant te Patriarchæ, non solùm docentes, sed etiam errantes. Hieronymus ad Nepotianum pro eodem accipit, inebriare, & statum mentis evertere, dum unum per alterum explicat.

E Philosophis Seneca ad Lucilium nihil aliud 181 esse dicit ebrietatem, quàm voluntariam insaniam. Sixtus quoque Philosophus in sententiis, quæ extant to. 5. Biblioth. SS. Patrum, Ebrietatem tamquam insaniam fugat. Et Anacharis apud Antonium in Melissa p. 1. c. 41. poculum ebrietatis vocat poculum insanæ.

Hinc denique l. 7. Capitularium c. 270. vi- 182 tanda dicitur Clericis ebrietas, quia non potest quis liberum corporis sui ac mentis habere iudicium, qui, captus vino, à sensu probatur alienus. Nam, ut Tertullianus l. de jejuniis c. 6. cum totum domicilium interioris hominis... vinis inundatum est... quotusquisque meminit religionis, occupatis memoria locis, impeditis sapientia membris?... eo tempore, in quo ipsum sibi hominem excidere solemne est? Meritò proinde Illustrissimus D. Episcopus Atrebatensis anno 1703. sequentes propositiones Georgii Gobati censurâ confixit. xv. Quare quomodo sit theologicè describenda ebrietas? Resp. hoc modo: Ebrietas est excessus in potu inebriante voluptatis causâ, donec rationis usus adimatur... Unde propriè, formaliter, & theologicè loquendo, non est ebrius, qui ob aliam causam, quàm ob voluptatem, privavit se ratione per potum... Hinc refutatur Sylvius, qui negat in definitione ebrietatis necessariò ponendas esse illas duas particulas: "voluptatis causâ;" sed illum propriè & theologicè esse ebrium qui

potavit voluntariè usque ad privationem usus rationis, sive interim quod potando quasvis sit delectatio, sive amici complacentia, sive è morte, que ipsi intentatur, evasio, sive aliquid aliud. xv. Ad valetudinem conservandam, & recuperandam, fas est vino sopire rationem, ut explicabo infra; cur non etiam ad effugiendam pergrave fistularium? xvi. Infero illum non peccare mortaliter contra sobrietatem, qui se voluntariè inebriaret, sciens sibi suppetere pulverem, quo sumpto reaturus sit ad rationem infra breviculum tempus. xvii. Sunt excusandi caupones, quando volentibus se inebriare affatim vinum præbent, idè quod timeant probabiliter, ne ab eis afficiantur contumeliis, si negent, aut quando timent, ne morasè negando minuatur numerus & affluxus hospitum.

183) Maneat ergo inconcussum, plenæ ebrietatis malitiam in eo consistere, quod quis sciens ac volens, potu abundantiori causet in se defectum rationis. Et reverà id esse intrinsicè malum, ipsa etiam ratio naturalis docet. Cùm enim præcipuum hominis bonum, quo à brutis animantibus discernitur, in rationis usu, & ipsius usus potestate consistat, rationi graviter adversatur, quod tanto bono se privet bibendo plusquam necesse ad finem, ad quem potus est institutus.

184) Peccant ergo mortaliter quicumque scientes & volentes hoc faciunt. Nec ad mortalem ebrietatem necesse est quod assidua sit vel frequens, ut nonnulli putant Augustini verbis decepti; sed mortalis est, etiam semel commissa. Nam dum Augustinus serm. 41. de Sanctis, seu potiùs Cæsarius homil. 8. ebrietatem dicit esse mortale peccatum, si assidua sit, hoc non idè dicit quasi velit non esse peccatum mortale, si semel duntaxat aut iterùm committatur (quandoquidem serm. 90. & 91. contra ebrietatem, qui sunt 294. & 295. in Appendice sermonum S. Augustini, absolute doceat, ebrietatem esse peccatum æterno supplicio dignum) sed quia ebrietas semel commissa aliquando excusari potest à mortali peccato, ob ignoratam vini fortitudinem; nunquam autem sic excusari potest, si quis in eam frequenter inciderit. Ita S. Thomas 2. 2. q. 150. a. 2. ad 1. his verbis: *Assiduitas facit ebrietatem esse peccatum mortale, non propter solam iterationem actus; sed quia non potest esse quod homo assidue inebrietur, quin sciens & volens ebrietatem incurrat, dum multoties experitur fortitudinem vini, & suam habilitatem ad ebrietatem.*

185) Ex his omninò improbanda est doctrina Busembaum num. 176. relata tam in se, quam in tribus conclusionibus quas ex ea deducit; improbanda (inquam) cum S. Antonino p. 2. tit. 6. c. 3. Angelo, Navarro, Sylvio, &c. Quia ebrietas est intrinsicè mala, sicut fornicatio: nullo ergo casu licita, magis quam fornicatio. Nec necesse est ad formalem ebrietatem, etiam plenam & perfectam, quod potus inebrians sumatur causà voluptatis, sed

solum ut à sciente & volente sumatur in tanta copia, ut violenter se privet usu rationis, per quam homo in Deum ordinatur, vitæque peccata à Deo abducentia, practicatque virtutes ad ipsum deducentes, uti probavimus à num. 177. & deinceps. Et aliis formalis ebrietatis, saltem plenæ & perfectæ, rei non essent, qui abundantiori potu se ratione privant, non causà voluptatis, sed ut satisficiant amicorum importunitati, vel ne incurrant notam singularitatis, si se exculent, vel temperandum fortè vinum putent; vel denique ne accensentur quod copiosius bibere noluerint, ut alii, ad sanitatem Principis, &c. At istud est quod SS. Patres graviter reprehendunt, ut Ambrosius l. de jejunio & Elia c. 13. *Primo*, inquit, *minoribus poculis... praludatur... ubi rei calere coeperit, poscunt majoribus poculis. Fervor inardescit martius... procedente potu longius contentiusque diversa & magna certamina, quis bibendo præcellat. Nota gravis, si quis se excuset, si quis temperandum fortè vinum putet... certatur sub iudice, sub lege decernitur. Agonistæ illis furor est, stipendium debilitas, victoria præmium culpa.* Hieronymus in cap. 1. ad Tit. *Qui plus biberit, fortior computatur; accusatoris occasio est, adjuratum per Regem frequentius non bibisse. Vomunt ne bibant... Digestio ventris & guttur uno occupantur officio, &c. An & hoc non graviter illicitum, si non fiat causà voluptatis, sed ne adjuratus per Regem accusetur, si ad vomitum non bibat? S. Cæsarius serm. 91. in Appendice S. Augustini 295. *Illud verò quale est, quod jam transacto convivio, & expletâ sit, cum amplius bibere nec possint, nec debeant, tunc quasi novelli... non solum vivorum hominum, sed etiam Angelorum, & reliquorum antiquorum Sanctorum, astimantes quod maximum illis honorem impendant, si se non causà voluptatis, sed in illorum nominibus nimia ebrietate sepeliant.* An & hoc non ebrietas plena & perfectæ? An non lethalis, & Sanctis graviter injuriosa? Omninò; sequitur enim: *Nullus tam gravem injuriam sanctis Angelis, vel sanctis hominibus agnoscitur irrogare, quam illi qui, in eorum nominibus bibendo, per ebrietatem suas animas præbentur occidere.**

Ex Medicorum quidem consilio, id exi-¹⁸⁶ gente infirmitate, licitum est largiore potu uti ad vomitum procurandum, ut docet S. Thomas a. 2. ad 3. (quia tunc non est reputandus potus superfluus; ait S. Doctor) salvo tamen rationis usu, & ita ut ad ebrietatem non perveniatur: quia, ut prosequitur S. Doctor, *ad vomitum procurandum non requiritur quod sit potus inebrians: quia etiam potus aqua tepide vomitum causat. Et idè propter hanc causam non excusaretur aliquis ab ebrietate.*

Itaque ex Medicorum consilio licitum non¹⁸⁷ est se, vel alium inebriare ad curandum morbum, sic & non aliter curabilem (licet id licitum putent Cajetanus, Sylvester, Tole- tus, Valentia, Azorius, Lessius, &c.) quia

(præterquam quoddam casus quo morbus sic, non aliter, curabilis sit, metaphysicus sit, vel certe tam rarus, ut in dubio præsumendus non sit, sed pro nullo habendus, uti cum præclarissimis aliis Medicis tradit Michaël Boudevins in Ventilabro suo Medico-Theologico p. 1. q. 16. §. *sed vini licentia*) ratio in qua se fundant Authores id permittentes, quod utique potus inebrians in tali casu non sit immoderatus & superfluus, sed valetudini congruus & necessarius, ex allatis divinæ Scripturæ & SS. Patrum testimoniis corrui. Siquidem omnis ille potus excessivus est, & immoderatus, quo rationis usus violenter aufertur. Cùm enim virtutes morales ad bonum rationis ordinentur, temperantiæ officium est sumptionem potus sic moderari, ut bonum rationis per illam violenter non auferatur, sed conservetur. Functiones quippe animales spirituales debent subservire, non eas suffocare. Aliàs immoderata sunt, tamque rationi, quam legi naturali adversantur, uti probant allata divinæ Scripturæ, sanctorumque Patrum testimonia.

188 Multò minùs licitum est inebriare se, ad vitandam mortem, intento ense comminatam. Nec contraria opinio tolerabilis est, sed merito rejicitur ab ipso etiam Cajetano, Azorio, & Doctoribus communiter. Quia sicut non licet fornicari ad vitandam mortem, intento ense comminatam; ita nec se inebriare. Unde Augustinus serm. 232. de tempore, seu potius S. Casarius serm. 295. in Appendice S. Augustini: *Solent (inquit) ebriofa se excusare, ut dicant, persona potens me coegit ut amplius bibam, & in convivio Regis non potui aliud facere. Ad excusandas excusationes in peccatis ista prændimus, & quod implere volumus, non potuisse nos dicimus.... Etiam si ad hoc veniretur, ut tibi diceretur, aut bibes, aut morieris; melius erat ut caro tua sobria occideretur, quam per ebrietatem anima moreretur.* Similiter sermone præcedenti dixerat: *Qui alterum cogit ut se, plusquam opus est bibendo, inebriet, minus malum ei erat, si carnem ejus vulneraret gladio, quam animam ejus per ebrietatem occideret.*

189 Conatur quidem Lessius Augustini, seu Casarii, testimonium eludere, dicendo, quod solum velit moriendum, potius quam se inebriandum, dum tyrannus, vel homo barbarus ad bibendum compellit in odium vel contemptum virtutis temperantiæ. Sed Augustinum sensu suo exponit, non sensu Augustini: utpote in cuius contextu nec verbum habetur de contemptu isto, vel odio; nec Lessio licet ad placitum suum eludere verba SS. Patrum.

190 Nec magis in Augustino fundatur altera glossa ipsius, quâ dicit ipsum loqui de eo qui licet ab initio compellatur, postea sponte consentit in ebrietatem. Textus namque glossam istam perspicue rejicit: utpote in quo primum quidem rejicitur excusatio inaniter prætendens se cogi; sed postea subjungitur, quod est

Tom. I.

revera cogetur, potius mors subeunda foret, quam ebrietas incurrenda. Quæ tamen coactio ut plurimum falsò allegatur: quia Christiani Principes non solent ad tantas angustias quemquam adigere, nisi fortè ad probandam virtutem ipsius.

Jam verò sicut ad vitandam mortem, seu quodcumque aliud malum temporale, non licet inebriare seipsum; ita nec alium, etiam si aliàs te occisurus sit, vel violaturus, vel Civitatem proditurus. Quia tam intrinsecè malum est voluntariè inebriare alterum, quam seipsum. Nunquam proinde licitum; ne quidem ad salvandam vitam tuam, vel pudicitiam, vel patriam. Non enim sunt facienda mala, ut eveniant bona. Rom. 3. Nec magis licitum est inducere ipsum ad se inebriandum, ad finem impediendi executionem malæ voluntatis ipsius prodendi Civitatem, quam eo sine inducere ipsum ad fornicandum. Nulla quippe de causa licet cooperari peccato alterius; ille verò tam cooperatur peccato alterius, quam iste.

Imò licet proditio Civitatis aliter impediti non possit, nisi proditor inebrietur, ne quidem licet ad eam impediendam cooperari ad hoc ut se præter intentionem inebriet, provocando ipsum ad sumendum vinum fortissimum, cujus vim ignorat, sicut eum in finem non licet cooperari ad hoc ut fatuus occidat proditorem. Quemadmodum enim in hoc casu homicidium imputatur provocanti, utpote causæ morali ipsius, licet non imputetur fatuo, qui ipsius solum est causæ physica; sic in illo casu ebrietas imputatur libere & voluntariè provocanti, tamquam causæ morali, &c.

Quòd si ne ad impediendum quidem grande malum liceat alium inebriare, sive ad æquales haustus provocare, cum prævisione secuturæ in ipso ebrietatis; quanto minùs id licet ad solam amici complacentiam vel carefactionem? Quid hoc est, inquit Basiliius homil. 14. in ebriet. nisi *vocare ad cenam ut amicum, ac postea ejicere ut cadaver, vitâ illius rationali per vinum extinctâ? Nec vos excusamini (ait Ambrosius l. de Elia & jejuniis c. 14.) qui vocatis ut amicos, & emittitis ut inimicos. Quanto melius in terram tua vina fundisses? Quid te delectans damna sine gratia? Rogas ad jucunditatem, cogis ad mortem. Invitas ad prandium, efferre vis ad sepulchrum. Cibos promittis, tormenta irrogas. Vina prændis, venena suffundis. Omne enim quod nocet, venenum est: tollit sensus, viscera exurit, &c. Et c. 17. Quid autem obtestationes potantium loquar? Quid memorem sacramenta, quæ violare nefas arbitrantur? Bibamus, inquit: opto salutem Imperatorum; ut qui non biberit, fiat reus indevotionis. Videtur enim non amare Imperatorem, qui pro ejus salute non biberit. O pia devotionis obsequium! Et hæc vota ad Deum pervenire judicant, sicut illi qui calices ad sepulchra Martyrum deserunt, atque il-*

lic ad vesperam bibunt, & aliter se exaudiri posse non credunt. Ostultitiam hominum, qui ebrietatem sacrificium putant; qui astimant illis ebrietatem placere; qui jejuniis passionem sustinere meruerunt! S. Cæsarius serm. 294. in Appendice Augustini: Illi miserabiliter se excusare conantur, dicentes: Ingratum habeo amicum meum, si quoties illum ad convivium vocavero, potum ei, quantum voluerit, ipse non dederit. Et non sit tibi amicus, qui te Deo vult facere inimicum, qui & tuus & suus est inimicus. Site & alium inebriaveris, hominem amicum habebis, & Deum inimicum. Et ideo sapienter considera, an iustum sit, ut te à Deo separet, dum te ebrioso conjungis. Ad extremum tu eum noli adjurare, noli cogere; sed in potestate illius dimitte, ut quantum ipsi placuerit bibat: ut, si se inebriare voluerit, vel solus pereat, & non ambo pereatis.

194 Circa postremum tamen istud Cæsarii dictum, S. Antoninus p. 2. tit. 6. c. 3. §. 2. sic habet: Siquis daret alicui ad bibendum multum, ad inebriandum eum, vel astimans quòd nimio potu, quem quis sumit, inebrietur, & quòd, si aviseret, non faceret, vel aptè impedire posset, sed ex levitate, ut inde solatium sumat, permittit inebriari, vel etiam ponit studiose sal in vino, vel aliud inebriare valens occultè, mortaliter peccat. Cap. si culpa Extrav. de injur. & damno dato.

195 Tabernarii etiam, si perpendant aliquos ex nimio vino sumpto inebriari, quod experti sunt pluries, ut in ebriosis, & non curant propter avaritiam, graviter peccant. Qua in re ponderanda sunt ista Antonini verba: propter avaritiam. Item ista: vel aptè impedire posset. Dum enim proximi ebrietatem non impediunt, dum sine magno periculo suo impedire possunt, graviter peccant contra præceptum, quo unicuique mandavit Deus de proximo suo. Vi cuius sicut impedire tenentur ne proximus se occidat quoad corpus, dum sine magno periculo suo possunt; ita & ne occidat se quoad animam.

196 Nec refert quòd proximus spiritualiter jam se occiderit per voluntatem se inebriandi. Quia adhuc equidem impedire tenentur istius voluntatis executionem; quemadmodum impedire tenentur executionem voluntatis se corporaliter occidendi: cum ebrietas opere consummata gravius malum sit morte corporali. Quòd si externam ebrietatem tabernarii tenentur impedire; quantò magis ad eam non concurrere, subministracione inebriantis materiæ?

197 Nec illi à peccato mortali immunes sunt, qui ex longa multum bibendi consuetudine, vel ex eo quòd pharmaco quodam muniti fumos inebriantes discutiunt, valdèque multum vini sic exhauriunt, ut rationis usum non amittant; vel amittant quidem voluntariè rationis usum, sed sciunt sibi suppetere pulverem, quo sumpto redituri sunt ad rationem intra breviculum tempus. Quod à mortali peccatam excusat Gobatus to. 3. tr. 5. c. 6. n. 41.

Edit. Duac. Enimverò ipsis divinam maledictionem Scriptura comminatur, dicens Prov. 23. Cui va? ... nonne his qui commorantur in vino, &c. ? Isa. 5. Ve qui potentes estis ad bibendum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem, id est, varios liquores & potus ex se inebriantes. Et meritò: cum enim alimentum sumenda sint quemadmodum medicamenta, prout à Deo se didicisse Augustinus dicit l. 10. Confess. c. 31. (cibus namque & potus generalia sunt medicamenta omnibus instituta ad arcendam mortem, corporisque debilitatem atque invaletudinem) inordinatum est, quidquid sumitur ultra istum ordinem, & tantò major est inordinatio, quantò excessus gravior, sive rationis usum auferat, sive non. Quemadmodum enim gravis excessus in cibo mortale peccatum est, etiam si rationis usum non auferat; ita & gravis excessus in potu. Gravem quippe excessum in mensura mortalem esse n. 159. & 160. ex Scriptura & Patribus ostensum est. Et quomòdò graviter non peccarent, qui (teste S. Cæsario supra) peiores animalibus censendi sunt? Cum enim animalia amplius quam eis opus est bibere nolint; illi & duplum, & triplum, quam eis expedit, potum accipiunt. Et unde trium vel quatuor dierum refectorem poterant habere, uno die cum grandi peccato contendunt perdere, potius quam expendere.

Determinari quidem non potest quis præcisè excessus mortalis sit. Sed ex hoc nullus prudens moveri debet ad facilius excedendum; imò econtrà ad excessum magis timendum, ne periculo se exponat graviter excedendi, dum inconsideratè putat solum leviter excedere. Sicut enim quæ peccata gravia sunt, quæ levia, divino, non humano pensandum est iudicio; ita & quis in cibo & potu excessus gravis sit, quis levis. Fortè autem non tantus Dei iudicio excessus ad mortale peccatum requiritur, quantum requirunt varii. Saltem non requiri excessum in vinipotentibus auferentem usum rationis, ex Scriptura & Patribus habemus.

Nec dubitandum risu dignos esse, qui putant à mortali immunes se esse, nisi eouique ebrietas pervenerit, ut, magis irracionales quam irrationalia pecora, exempli gratià se retrahere nequeant à via, ne lædantur vel opprimantur à curru vel equo prætereunte. Quæ enimverò bestia in ejusmodi circumstantiis se non retrahit?

Imò in iis qui usque ad perturbationem quidem mentis excedunt in potu, sed non totalem & omnimodam, duo sunt quæ ebrietismalitiã aggravant, & plerumque efficiunt mortalem. Primum est incertitudo excessus qui divino iudicio requiritur & sufficit ad malitiam mortalem. Alterum est, periculum cui se exponunt majoris excessus & perturbationis: quia usque ad perturbationem mentis in potu excedentes, plerumque scire non possunt, quanta finaliter securura sit ex potu mentis

perturbatio, periculumque est ne major sequatur, quam illa quæ reverà sequitur. Incapaces quippe sunt, dum jam semiturbati sunt, & ad magis bibendum inardescunt, iudicandi quid secuturum sit ex potu quem ultra mensuram sumunt.

201 Denique à mortali nequeunt excusari crimine, qui, etiam salvo rationis usu, mero se ingurgitant, cum gravi proximorum scandalo, v. g. patresfamilias, toti familiæ suæ grave per hoc præbentes offendiculum, Sacerdotesque & Ecclesiastici, ex nimia comotatione, in publico titubantes, gyrtantesque, cum tantò graviore scandalo populi Christiani, quantò sanctius in Ecclesia Dei ministerium subeunt; nam cum aliis sobrietatis bonum deberent iugiter prædicare, non solum hoc non faciunt, sed etiam se, aliosque, inebriare non erubescunt. Tales si se noluerint emendare, & pro se, & pro aliis, necesse erit eis aeterna supplicia sustinere, inquit S. Cæsarius serm. 91. in Appendice Augustini 295. Et propterea Clericus, quem ebrium esse confiterit, canone 41. Concilii Agathensis, & can. 13. Concilii Venetici, à communione statuitur submovendus. Et can. 1. Concilii Trevirensis anni 1548. ab officiis & beneficiis primum suspenditur. Deinde si deistanda consuetudinis comestationum & comenticulorum ulterius inhaerit, omnibus honorum gradibus exutus, ad quadrupedum sortem... majoribus suppliciis affectus statuitur abijciendus. Principes quoque & Magistratus, sicut aliis præfunt officio, sic aliis præesse debent sobrietatis exemplo. Feminae etiam se inebriantes, gravius ordinariè peccant quam viri, ob incontinentiæ pericula quibus se exponunt. In mulieribus namque non est sufficiens robor ad hoc quòd concupiscentiis resistant, ait S. Thomas 2. 2. q. 149. a. 4. Idem dicendum de Medicis, ob periculum cui ægorum vitam & valetudinem exponunt, per largiorem suam potationem, vel ebrietatem.

CAPUT XIX.

Absolvendi non sunt ebrii, nec popinis frequentandis assueti, nisi contra consuetudinem istam viriliter pugnando se emendent.

202 Quia aliàs sufficienter constare non potest de vera & plena conversione ipsorum; quòdque ebrii teneantur viriliter pugnare contra pravam se inebriandi consuetudinem, ab eaque se emendare, pluribus inculcat S. Augustinus serm. 151. aliàs de temp. 45. Libro etiam 5. Capitularium c. 162. statuitur, ebriosum excommunicandum esse usque ad emendationem congruam. Idem statutum fuit in Concilio Moguntino anni 813. can. 46. Videantur Burchardus Wormatiensis l. 14. c. 11. Isaac Lingonensis tit. II. c. 6. Ivo Carnotensis P. XIII. c. 70.

203 Idem dicendum esse de assuetis popinas frequentare, probant plura gravia peccata, quo-

tum occasio ut plurimum est consuetudo ista, scilicet 1°. inebriationum, seu aliàs notabilium in potu excessuum, in se & in aliis, qui ad similes excessus à combibonibus provocantur. 2°. rixarum, imprecationum, blasphemiarum, tam illic, quam domi. 3°. verborum & factorum turpium, vel propriorum, vel alienorum, quæ cooperanti, corridenti, seu aliàs consentienti imputantur ad culpam. 4°. detractionum, vel prolatarum, vel culpabiliter auditarum. 5°. perditionis bonorum, quibus vel familia sustentanda esset, vel filius providendum, vel Christo in pauperibus egenti & argenti succurrendum. 6°. perditionis pecuniæ, quam proprio labore ad familiæ necessitates, vel juvandos pauperes quis lucratus fuisset, si tempus in labore, non in popinarum frequentatione impendisset. 7°. graviter afflictæ atque irritatæ per illam consuetudinem & dilapidationem conjugis, si conjugatus sis; vel parentum, si sis filiusfamilias. Dum enim filii contra parentum voluntatem popinas frequentant, popinationemque in medias plerumque noctes protrahunt, parentes mœrore & anxietate conficiunt, dum meritò timent, ne in mala illic confortia incidant, & in mala quæ ex popinis frequentatis evenire non ignorant. Non ignorant etiam suas sibi pecunias frequenter furripi à talibus filiis. Quod quale peccatum sit, Sapiens Prov. 28. declarat: *Qui subtrahit aliquid à patre suo, & à matre, & dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est.* 8°. perditionis multi temporis, cujus pretium magnum luminis naturalis beneficio Philosophi Ethnici agnoverunt, quòd occasio sit & instrumentum magna quæcumque & homine digna patranda: *Quem mihi dabis (aiebat Seneca) qui pretium tempori ponat, & qui diem aestimet?* Si sola humana ratio tantum agnoscat temporis pretium; quantum est pretium illius, si ad fidei stateram appendatur? cum illo uti possimus & debeamus ad operandum digna homine, aeternæ beatitudinis gratiâ condito. Propter quod Eccli. 4. scriptum est: *Fili conserva, seu (ut alii legunt) observa tempus, eo (cum tibi datum fuerit) ad salutare opus solerter utendo, illudque eâ diligentia servando, quâ thesaurum ingentem. Venit enim nox, quando nemo potest operari.* Et si vel horulam, ex tot perditis, impetrare possent, qui vindicibus in flammis ardent, omnium mundi regnorum pretio eam redimerent. Ast horulam suspirandam semper; nunquam per totam deinceps aternitatem concedendam! Ergo *ambulate (dicit Veritas Joan. 12.) dum lucem habetis, ut non vos tenebrae comprehendant.* Ambulate, id est, negotiamini tempore opportuno. Majus est enim salutis vestræ negotium, quod vos premit, quam ut temporis illius vel horulam prodigatis. *Quis enim sapiens despexit dies parvos?* Zach. 4. 10. *Quis nescit, magnam hominum multitudinem aeternam damnari, ob non habitam temporis sibi concessi*